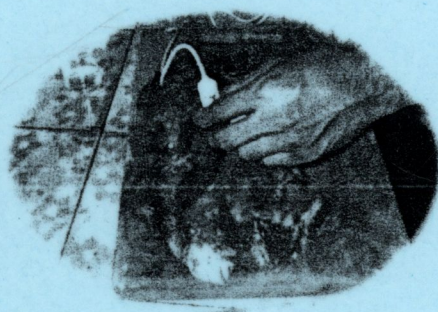
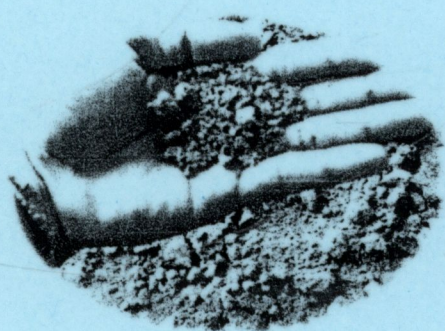

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การปรุงแต่งสิ่งเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมผลิตกรดซิตริกด้วยโซเดียมไบคาร์บอเนตเพื่อเป็นแหล่งอาหารโคเนื้อ

Utilization of treated citric waste by sodium bicarbonate (NaHCO_3) as a diet in beef cattle

คณะผู้วิจัย

รศ.ดร. สุทธิพงศ์ อริยะพงศ์สวรรค์

รศ.ดร. ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์

รศ.ดร. ฉลอง วชิราภากร

และนาย เวชสิทธิ์ โทบุราณ

ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

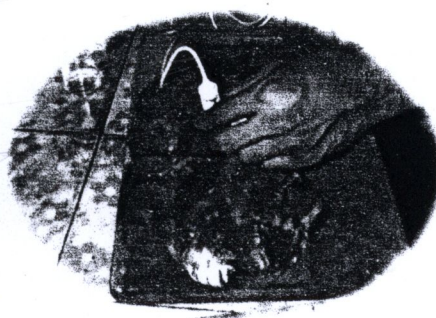
สนับสนุนโดย

งบประมาณสภาวิจัยแห่งชาติประจำปี 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การปรุงแต่งสิ่งเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมผลิตกรดซิตริกด้วยโซเดียมไบคาร์บอเนตเพื่อเป็นแหล่งอาหารโคเนื้อ

Utilization of treated citric waste by sodium bicarbonate (NaHCO_3) as a diet in beef cattle

คณะผู้วิจัย

รศ.ดร. สุทธิพงศ์ อริยะพงศ์สรรค์

รศ.ดร. ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์

รศ.ดร. ฉลอง วชิราภกร

และนาย เวชสิทธิ์ โทบุราณ

ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สนับสนุนโดย

งบประมาณสภาวิจัยแห่งชาติประจำปี 2552

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณสภาวิจัยแห่งชาติผู้สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2552
ขอขอบคุณ บริษัท ไทยจิตริก แอสิด สำหรับวัสดุสิ่งเหลือทิ้งๆ ที่ใช้ตลอดการทดลอง ขอขอบคุณ ศูนย์วิจัย
และพัฒนาอาหารสัตว์เขตร้อน (Trofrec) ห้องปฏิบัติการอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง ห้องปฏิบัติการอาหารสัตว์
กระเพาะเคี้ยว ห้องปฏิบัติการเนื้อสัตว์ และหมวดโคเนื้อภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

191023

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของสิ่งเหลือทิ้งที่มาจากโรงงานผลิต

กรดซิตริกโดยใช้โซเดียมไบคาร์บอเนตร่วมในสูตรอาหารขึ้นของโคลูกผสมพื้นเมือง x บราห์มัน น้ำหนักเฉลี่ย

108.11±12.7 กิโลกรัม จำนวน 18 ตัว ในแผนการทดลองแบบ 2x3 factorial in Completely Randomized Design

โดยมีปัจจัยที่หนึ่งคือ โซเดียมไบคาร์บอเนตสองระดับที่ 0.5 และ 1 เปอร์เซ็นต์ ปัจจัยที่สองคือสิ่งเหลือทิ้งฯ สาม

ระดับ 10, 20 และ 30 เปอร์เซ็นต์ ใช้ฟางข้าวเป็นแหล่งอาหารหยาบหลัก ผลการทดลองพบว่าสมรรถนะการ

เจริญเติบโตของสัตว์ทดลองไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P>0.05$) แม้จะเพิ่มระดับของสิ่งเหลือทิ้งฯ สูงขึ้นถึง

30 เปอร์เซ็นต์ ค่า pH ภายในกระเพาะรูเมนไม่มีความแตกต่างกันระหว่างทรีทเมนต์ ($P>0.05$) การเสริม

โซเดียมไบคาร์บอเนตช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการย่อยได้ให้สูงขึ้น โดยสัมประสิทธิ์การย่อยได้ของวัตถุดิบและ

อินทรีย์วัตถุมีค่าเท่ากับ 61.8 และ 64.9 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ สัมประสิทธิ์การย่อยได้ของไขมันมีค่าเพิ่มขึ้นจาก

71.6 เป็น 81.2 เปอร์เซ็นต์ เมื่อสัดส่วนของโซเดียมไบคาร์บอเนตในอาหารเพิ่มขึ้นจาก 0.5 เป็น 1 เปอร์เซ็นต์ การ

ย่อยได้ของเชื้อยีส ADF จะเพิ่มขึ้นเมื่อระดับของสิ่งเหลือทิ้งฯ เพิ่มขึ้นจาก 10 ถึง 20 เปอร์เซ็นต์ แต่จะลดลงเมื่อ

สิ่งเหลือทิ้งฯ เพิ่มขึ้นถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ($P<0.01$) องค์ประกอบของซากพบว่ามีความใกล้เคียงกันแต่พบว่าโคในกลุ่ม

ที่ใช้สิ่งเหลือทิ้งฯ ที่เพิ่มขึ้นถึง 20 เปอร์เซ็นต์ทำให้น้ำหนักหัวและลำมีค่าสูงสุดและจะลดลงเมื่อสิ่งเหลือทิ้งฯ มี

ระดับ 30 เปอร์เซ็นต์ ($P<0.01$) ส่วนคุณภาพเนื้อพบว่า อิทธิพลร่วมของโซเดียมไบคาร์บอเนตและสิ่งเหลือทิ้งฯ

มีผลต่อค่าความสว่าง (Lightness, L^*) และค่าความเหลือง (Yellowness, b^*) ของเนื้อสะโพก (SM) ที่ 1 ชั่วโมง

อิทธิพลหลักจากโซเดียมไบคาร์บอเนตมีผลต่อค่าความแดง (Redness, a^*) ของเนื้อสันนอก (LD) ที่ 1 ชั่วโมง

การเพิ่มขึ้นของระดับโซเดียมไบคาร์บอเนตจาก 0.5 เป็น 1 เปอร์เซ็นต์ จะทำให้เนื้อมีความแดงมากขึ้นจาก

10.96 หน่วย เป็น 14.07 หน่วย ตามลำดับ ($P<0.05$) ค่าเถ้า (Ash) ของเนื้อมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อระดับของสิ่งเหลือทิ้งฯ

เพิ่มขึ้นจาก 10 เป็น 20 เปอร์เซ็นต์แต่จะลดลงเมื่อสิ่งเหลือทิ้งฯ มีระดับ 30 เปอร์เซ็นต์ ($P<0.01$) สรุปได้ว่าการ

เสริมโซเดียมไบคาร์บอเนตไม่ส่งผลเสียต่อสมรรถนะการผลิตโคเนื้อแต่สามารถเพิ่มสัมประสิทธิ์การย่อยได้ที่ดี

ขึ้น

คำสำคัญ: โคเนื้อ โซเดียมไบคาร์บอเนต ค่า สิ่งเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมผลิตกรดซิตริก

Abstract

191023

The objective of this research were to improve the efficiency of waste product from citric acid plant (CW) with sodium bicarbonate (NaHCO_3 , SB). Eighteen Brahman Native crossbred cattle with the average weight of 108.11 ± 12 Kg were used in this experiment. The cattle were randomly allotted in 2 x 3 factorial arrangement in Completely Randomized Design experiment. Concentrate diets were formulated with a level of SB (0.5 and 1.0%) and 3 levels CW (10, 20 and 30%). Rice straw and water were provided to cattle at *ad libitum*. The results showed that feedlot performance was similar among treatments ($P > 0.05$). Cattle fed 30% CW had similar growth performance compared to those with low level of supplementation. Ruminant pH were not difference among treatments ($P > 0.05$). Digestion efficiency of dry matter and organic matter were high 61.8 and 64.8 % respectively. The digestion efficiency of fat increased from 71.6% to 81.2% when SB was increased from 0.5% to 1.0%. Increase WC in diet had major effect on digestibility of ADF and carcass composition (only head and tongue). An interaction between WC with SB had effected on lightness, yellowness of *semi membranous* muscle (SM). Level of SB increased on redness of loin muscle (from 10.96 to 14.07) with the higher level of SB from 0.5% to 1%. Ash of meat was increase with the 10% and 20% of WC but decrease when 30% WC in the diet. It could be concluded that supplement of SB increase digestion efficiency without any effect on feedlot performance of cattle.

Key words: beef cattle, citric waste, sodium bicarbonate

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย-อังกฤษ	ข-ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง-ภาพ	จ-ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของงานวิจัย	1
วัตถุประสงค์	2
บทที่ 2 ตรวจเอกสาร	4
บทที่ 3 อุปกรณ์และวิธีการ	7
บทที่ 4 ผลการทดลองและวิจารณ์	12
บทที่ 5 สรุปผลการทดลอง	36
เอกสารอ้างอิง	37-40
ภาคผนวก	41-43

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบทางโภชนะในสูตรอาหารผสมสำเร็จที่ได้จากการวิเคราะห์	13
ตารางที่ 4.2 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อสมรรถนะการเจริญเติบโต ปริมาณการกินได้ และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวของโค	14
ตารางที่ 4.3 ผลของค่า (โซเดียมไบคาร์บอเนต) ต่อสมรรถนะการเจริญเติบโต ปริมาณการกินได้ และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวของโค	15
ตารางที่ 4.4 ผลของการใช้สิ่งเหลือทิ้งๆ ร่วมกับค่าต่อสมรรถนะการเจริญเติบโต ปริมาณการกินได้ และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว	15
ตารางที่ 4.5 ผลระดับสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อสัมประสิทธิ์การย่อยได้ของโภชนะในอาหารโค	18
ตารางที่ 4.6 ผลของค่าต่อสัมประสิทธิ์การย่อยได้ของโภชนะในอาหารโค	19
ตารางที่ 4.7 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ต่อสัมประสิทธิ์การย่อยได้ของโภชนะในอาหารโค	19
ตารางที่ 4.8 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อองค์ประกอบซากของโค	21
ตารางที่ 4.9 ผลของค่าต่อองค์ประกอบซาก	22
ตารางที่ 4.10 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ต่อองค์ประกอบซาก	22
ตารางที่ 4.11 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่ออวัยวะภายใน	23
ตารางที่ 4.12 ผลของค่าต่ออวัยวะภายใน	24
ตารางที่ 4.13 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ต่ออวัยวะภายใน	24
ตารางที่ 4.14 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อ บริเวณเนื้อสะโพก (<i>Semi membranous</i> , SM)	26

ตารางที่ 4.15 ผลของค่าที่มีต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อ บริเวณเนื้อสะโพก (<i>Semi membranousus</i> , SM)	27
ตารางที่ 4.16 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ที่มีต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อ บริเวณเนื้อสะโพก (<i>Semi membranousus</i> , SM)	28
ตารางที่ 4.17 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าในระดับต่างๆ กันต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อบริเวณเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	29
ตารางที่ 4.18 ผลของค่าที่มีผลต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อบริเวณเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	30
ตารางที่ 4.19 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ที่มีผลต่อ ค่าความเป็น กรด-ด่าง สีของเนื้อ ค่าการสูญเสีย น้ำ และค่าแรงตัดผ่านเนื้อบริเวณเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	31
ตารางที่ 4.20 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อองค์ประกอบทางเคมี ของเนื้อสะโพก (<i>Semi membranousus</i> , SM)	32
ตารางที่ 4.21 ผลของค่าต่อองค์ประกอบทางเคมีของเนื้อสะโพก (<i>Semi membranousus</i> , SM)	33
ตารางที่ 4.22 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ต่อองค์ประกอบทางเคมีของเนื้อสะโพก (<i>Semi membranousus</i> , SM)	33
ตารางที่ 4.23 ผลของอาหารที่มีสิ่งเหลือทิ้งๆ และค่าต่อองค์ประกอบทางเคมี ของเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	34
ตารางที่ 4.24 ผลของค่าที่มีต่อองค์ประกอบทางเคมีของเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	34
ตารางที่ 4.25 ผลของสิ่งเหลือทิ้งๆ ต่อองค์ประกอบทางเคมีของเนื้อสันนอก (<i>Longissimus dorsi</i> , LD)	35

สารบัญภาพ

ภาพที่ 4.1 แสดงผลการใช้ค้างต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของโคเนื้อ	17
ภาพที่ 4.2 ผลของอาหารกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อค่า pH ภายในกระเพาะรูเมน	18